

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
VaV@eduskunta.fi

Asia: Kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030

Viite: HE 211/2022 vp

Sivistystyönantajat (Sivista) tukee hallituksen esitystä laiksi valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024-2030. Lain pohjana on parlamentaarisen tki-ryhmän työ, jossa etsittiin keinoja T&K-rahoituksen tason ja ennustettavuuden kasvattamiseksi. Sivista pitää ryhmän toimintaa onnistuneena ja hallituksen lakiesitystä hyvänä jatkona työlle.

Tavoitteena on saavuttaa vuoteen 2030 mennessä T&K-rahoituksessa taso, joka vastaa 4 prosenttia bruttokansantuotteesta. Rahoituksesta 2/3 tulisi yksityisistä lähteistä ja 1/3 julkisista lähteistä. Laskelmien mukaan julkisen rahoituksen tulisi kasvaa vuosittain 260 miljoonalla eurolla vuoteen 2030 saakka. Esityksessä perustellaan hyvin tarve T&K-rahoituksen kasvattamiselle ja ennustettavuudelle. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla on ratkaiseva merkitys tuottavuuden kasvussa, elinkeinoelämän uudistumisessa ja hyvinvoinnin luomisessa. TKI-toiminta luo myös ratkaisuja suuriin yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Sivista pitää TKI-rahoituslakia hyvänä keinona t&k-rahoituksen kasvattamiseksi. Laki sitouttaa valtiota rahoituksen ennustettavaan kasvattamiseen jättäen budjettivallan kuitenkin eduskunnalle. Valtion rahoituksen kasvattaminen on laissa sidottu yksityisen rahoituksen kasvuun samassa suhteessa. Jos yksityinen T&K-rahoitus jäisi syystä tai toisesta jälkeen, voisi valtio pienentää omaa rahoitustaan tai vaihtoehtoisesti uudelleensuunnata T&K-rahoitusta tavalla, jonka arvioidaan lisäävän myös yksityistä rahoitusta. Sivista pitää yksityisen T&K-rahoituksen kasvua oleellisena, mutta katsoo, että **mahdollisessa tilanteessa, jossa yksityinen rahoitus jäisi jälkeen julkisesta rahoituksesta, on tärkeää, että julkista rahoitusta ei lähdetä vähentämään, vaan käytetään tarvittaessa uudelleensuuntaamista.** Julkisen rahoituksen vipuvaikutus yksityiseen rahoitukseen voi tapahtua viiveellä. Osaamisen siirtymisen mekanismien aikajänne vaihtelee välittömästi jopa kymmeneen vuosiin.

Laissa säädetään myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käyttöä koskevasta monivuotisesta suunnitelmasta. Suunnitelmassa esitetään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiojärjestelmän nykytila ja järjestelmää koskevat tavoitteet sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen päälinjaukset. Suunnitelma olisi kahdeksanvuotinen, jonka valtioneuvosto hyväksyy kerran vaalikaudessa. Valistelusta vastaisivat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeri yhdessä tehden yhteistyötä sidosryhmien kanssa. **Sivista pitää pitkäjänteisen suunnitelman laatimista hyvänä. Suunnitelman on monivuotisuutensa vuoksi pysyttävä kuitenkin riittävän ylätasolla,** jotta sitä ei toimintaympäristön muutosten vuoksi jouduta jatkuvasti tarkistamaan.

Lakiesityksen perusteluissa on nyt tarkennettu kahdeksanvuotisen suunnitelman ja neljän vuoden välein tehtävän valtioneuvoston hyväksymisen yhteensovittamista. Sivista pitää tätä tarkennusta tarpeellisena, jotta suunnitelmasta ei käytännössä muodostu nelivuotinen hallituskausittain vaihtuva linjaus. Keskeisten sidosryhmien, kuten korkeakoulujen, osallistaminen suunnitelman tekoon on tärkeää suunnitelman tehokkaan toteuttamisen kannalta.

Koko TKI-järjestelmän tasapainoinen rahoittaminen on edellytys toimivalle kokonaisuudelle. Valtion rahoitusta on suunnattava laadun ja vaikuttavuuden pohjalta erityisesti sellaiseen tki-toimintaan, joka ei riskipitoisuutensa vuoksi houkuttele yksityistä rahoitusta, mutta jonka mahdolliset positiiviset ulkoisvaikutukset ovat suuret. TKI-arviointikielellä sanottuna rahoituksella on pyrittävä mahdollisimman suureen additionaliteettiin.

Esityksessä huomioidaan hyvin se, että T&K-rahoituksen tehokas käyttö riippuu monista seikoista, jotka eivät liity suoraan T&K-toimintaan. Muun muassa maahanmuutto, kilpailulainsäädäntö ja erityisesti koulutus ovat keskeisessä asemassa tehokkaan käytön kannalta. Ilman hyvin toimivaa ja resursoitua koulutusjärjestelmää, ei T&K-toimintaan saada riittävästi osaavia tekijöitä, eikä tutkimustuloksia kyetä hyödyntämään yhteiskunnassa laajasti. Sivista huomauttaakin, että lisääntyvä T&K-rahoitus ei saa missään tilanteessa johtaa vähenevään koulutuksen rahoitukseen.

Sivista pitää myös tärkeänä, että TKI-rahoituksen kasvattamiseksi otetaan käyttöön laaja työkalupakki. Valmistelussa oleva yritysten TKI-verokannustin on osa kokonaisuutta ja se olisi tarpeen saada eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pikaisesti.

Helsingissä 16.11.2022

Sivistystyönantajat ry

Heikki Holopainen

päällikkö

0400 639331

heikki.holopainen@sivista.fi

Sivistystyönantajat edustaa 340 koulutus- ja tutkimusalan sekä kasvatus- ja kulttuurialan työnantajaa. Jäsenemme palveluksessa on noin 60 000 palkansaajaa. Olemme Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n jäsen.